

NEMRUT DAĞINDAKİ ASLAN HOROSKOP

A. Talât SAYGAÇ¹, Neriman GÜÇHAN ŞAHİN², Suna KABASAKAL²

*¹İstanbul Üniversitesi, Fen Fakültesi, Astronomi ve Uzay Bilimleri Bölümü,
34119 - Üniversite – İstanbul
saygac@istanbul.edu.tr*

*²Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü,
ODTÜ – Ankara
neriman@metu.edu.tr*

Özet

Nemrut Tümülüsü'nün batı terasında kolosal heykel dizisinin kuzeyinde, heykellerle aynı sırada yer alan, dördü kutsama rölyefi olmak üzere beş adet rölyeften birisi olan Aslan Horoskopu, bugüne kadar ele geçen en eski horoskop olarak eşsiz bir değere sahiptir. Aslan Horoskopu yaklaşık 1.75 metre yüksekliğinde ve 2.40 metre genişliğindedir. Aslanın gövdesi sağ yandan, yüzü ise önden görünür şekilde resmedilmiştir. Vücudunda ve etrafında toplam 19 yıldız, boynunda bir hilal bulunmaktadır. Aslanın sırt kısmında bulunan daha büyük boyuttaki üç yıldızın üzerinde Grekçe harflerle Mars, Merkür ve Jüpiter adları yazılıdır. Aslan Horoskopu, anıtın keşfedildiği 1883 tarihinden itibaren pek çok araştırmacının ilgisini çekmiş; anıtın kesin inşa tarihi konusunda bir veri oluşturabileceği düşünülmüş, tarihi özelliği ve özgünlüğü nedeniyle farklı dönemlerde farklı kişilerce araştırılmıştır. Alanda çalışan arkeologlara destek olan tarihleme konusunda çeşitli sonuçlara ulaşmaya çalışmışlardır. “Nemrut Dağı ve Tümülüsü ve Anıtları Malzeme, Yapısal Durum, Jeolojik Araştırmalar ve Koruma Önerileri” adlı T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın 2006 - 2010 tarihlerinde sürdürülen projesinde, “Aslanlı Horoskopun Astronomik Tarihlemesi” üzerinde de çalışılmış, M.Ö. 3-6 Temmuz 62, akşam Güneş'in batımından hemen sonraki bir zamanın, Aslan Horoskopu üzerindeki görünüme en yakın görünümü verdiği saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler *Nemrut Dağı Tümülüsü, Aslan Horoskop, Astronomi*

Abstract

Lion Horoscope which has situated west terrace of Nemrut Hill, was an most important historical monument that discovered so far. Lion Horoscope is 1.75 meter high and 2.40 meter width diameter. It was built the right hand side of Lions body. The face of Lion looking in front of side. On the body and around of body have 19 stars. The crescent moon hanged up the Lion's neck. On the back side of the Lion three biggest stars then the others named as Mars, Mercure and Jupiter with Greks letters. After discovering 1883, many researches were interested with this interesting monumet and try to explained with supporting Astronomical experties. In this poster paper presented "Astronomical Dating for Lion Horoscope" under "Nemrut Dağı ve Tümülüsü ve Anıtları Malzeme, Yapısal Durum, Jeolojik Araştırmalar ve Koruma Önerileri" Project of Culture and Tourism Ministry of TURKEY, proceeded between 1st September 2006 to 1st February 2008. B.C. 62, 3th – 6th July was pointed out as a possible configuration time on the Lion Horoscope.

Keywords *Nemrut Dagh Tomb, Lion Horoscope, Astronomy*

1. Giriş

1981 – 1985 yılları arasında TÜBİTAK Ulusal Gözlemevi Yer Seçim Çalışmaları sırasında 15 günlük bir dönemle Nemrut Dağı kampında çalışılmıştı. Bu tarihte Nemrut anıtları alanında bulunan 'Aslan Horoskop' astronom olarak en çok dikkatimizi çeken eser olmuştu. Aynı tarihlerde orada bulunan Maurice Crijns (MC) ve eşi ile tanışılmış ve Nemrut Dağı'na gösterdikleri ilginin nedenini açıklayan ilginç görüşmeler yapılmıştı. Sonraki yıllarda MC tarafından kurulumuna öncülük edildiği anlaşılan Nemrut Vakfi'nin sitesindeki günlükte, Nemrut Dağı'ndaki Ulusal Gözlemevi Yer Seçim Ekibi ile MC ve eşinin bu ilk karşılaşması, ilk pencereyi oluşturmuştu (WEB 1). MC ve eşinin sonraki yıllar boyunca Nemrut Dağı'ndaki arkeolojik alana ilgilerinin devam ettiği anlaşılıyor. Bu Poster bildiri, Kültür ve Turizm Bakanlığı ile ODTÜ arasında imzalanan; "*Kommagene Nemrut Koruma Geliştirme Programı- Nemrut Dağı ve Tümülüsü ve Anıtları Malzeme, Yapısal durum, Jeolojik Araştırmalar ve Koruma*

Önerileri Geliştirme ve Yönetim Planı Hazırlığı” (Güçhan, 2007) çerçevesinde Aslan Horoskop’unun astronomik tarihlemesi için yapılan çalışmalar içerisinde Aslan Horoskop’un astronomik tarihlemesini özetlemektedir.

2. Aslan Horoskop’un Astronomik Tarihlemesi

Nemrut Tümülüsü’nün batı terasında kolosal heykel dizisinin kuzeyinde, heykellerle aynı sırada yer alan, dördü kutsama rölyefi olmak üzere beş adet rölyeften birisi olan Aslan Horoskopu bu güne kadar ele geçen en eski horoskop olarak eşsiz bir değere sahiptir. Alanı önemli kılan eserlerden biridir. UNESCO tarafından Dünya Kültür Mirası Listesi’nde Türkiye’deki dokuz önemli eser grubu içerisinde yer almaktadır. Aslan Horoskopu, yaklaşık 1.75 metre yüksekliğinde ve 2.40 metre genişliğindedir. Aslanın gövdesi sağ yandan, yüzü ise önden görünür şekilde resmedilmiştir. Vücudunda ve etrafında toplam 19 yıldız, boynunda ise bir hilal bulunmaktadır.

Aslanın sırt kısmında bulunan daha büyük boyuttaki üç yıldızın üzerinde Grekçe harflerle Mars, Merkür ve Jüpiter adları yazılıdır (Şekil 1).

Şekil 1. Aslan Horoskop’un sırtında yer alan üç gezegen: Mars, Merkür ve Jüpiter.

Bilinen bu en eski horoskopun anlamı üzerinde farklı yorumlar bulunmaktadır. Puchstein horoskopun “Antiochos’un aslan burcunda doğduğunu ve aynı zamanda Ay dışında Mars, Merkür ve Jüpiter gezegenlerinin de aynı burçta bulunduğunu” gösterdiğini ifade eder. Aslan Horoskopu, anıtın keşfedildiği 1883 tarihinden itibaren pek çok

araştırmacının ilgisini çekmiş; anıtın kesin inşa tarihi konusunda bir veri oluşturabileceği düşünülmüş, tarihi özelliği ve özgünlüğü nedeniyle farklı dönemlerde farklı kişilerce araştırılmıştır. Alanda çalışan uzmanlar, astronomi alanından destek alarak bu konuda çeşitli sonuçlara ulaşmaya çalışmışlardır. Farklı dönemlerde yapılan bu araştırmalara göre aslanlı horoskopun tarihlenmesi ile ilgili değerlendirme ve yorumlar aşağıdaki Tablo'da sunulmuştur:

Tablo 1. Aslanlı Horoskop'la ilgili araştırmacılar ve yorumları.

Araştırma Ekibi yöneticisi	Araştırmacı	Araştırma tarihi	Tespit edilen horoskop tarihi	Horoskopun belirttiği düşünülen tarihi olay
Osman Hamdi Bey	Horoskopta bulunan verilerle yapılan astronomi hesabına göre değil, anıtın fiziksel ve tarihsel niteliklerine dayanarak yapılan incelemeye göre aslan horoskopun tarihini belirlemeye çalışmıştır.	1883	M.S. 38-72 IV. Antiochos dönemi	-
O. Puchstein	Paul Lehmann	1890	M.Ö. 17 Temmuz 98	Antiochos'un anne karnına düştüğü tarih
T. Goell-K. Dörner	Otto Neugebauer	1959	M.Ö. 7 Temmuz 62	Antiochos'un taç giyme tarihi
-	Vladimir Tuman	1984	M.Ö. 4-5 Şubat 55	Antiochos'un doğum tarihi
Maurice Crijns ⁷	J. Meeus, J. Rademaker, C. Jager, G. Schilling	2001	M.Ö. 14 Temmuz 109	I. Antiochos'un babası Kral Mithradates'in taç giyme tarihi

Neriman Güçhan Şahin	A.Talât Saygıç	2007	M.Ö. 3 - 6 Temmuz 62, Saat 17:30 - 18:43	Arkologlara bırakılmış tanımlama.
----------------------------	----------------	------	--	---

Astronomik tarihleme sırasında Planetarium Pro Programı (Sürüm 1.72 1997-1998) kullanılmış, astronomlar tarafından kullanılan diğer planetarium programları ile ulaşılan sonuçların çapraz kontrolleri yapılmıştır (WEB 2). En iyi kullanım ve çözümün bu program ve SkyMap Pro 11 programı ile sağlanabildiği görülmüştür (WEB 3). Bu programlarda prezasyon etkileri göz önüne alınmış yeterince hassas yaklaşımlar söz konusudur. Google Earth Plus Programı'nın da GPS ölçüm özelliğinden yararlanılarak anıtların tam ortasındaki Tümülüs'ün tepe koordinatları elde edilerek programlarda kullanılmıştır (WEB 4). Nemrut Dağı yüksekliği olarak yaklaşık 2100 metre kabul edilmiştir. Bu çalışmada ayrıca, daha önce astronomik olarak yorumlarda bulunmuş ya da sonuçlar ileri sürmüş araştırmacıların bu sonuçları tek tek değerlendirilmiştir. Oldukça uzun ve kapsamlı bir raporla alt bölümlerinden bazıları sonuçlanan çalışmanın mevcut tüm metni için yazarlardan NGŞ ile irtibata geçilebilir.

Kaynaklar

Güçhan, N. Ş., 2007, "Nemrut Dağı ve Tümülüsü ve Anıtları Malzeme, Yapısal Durum, Jeolojik Araştırmalar ve Koruma Önerileri", (Kişisel haberleşmede ve çalışmada kullanılmış kaynak).

WEB 1: 2008, http://www.nemrud.nl/tr/nw_tekst1.asp (Nemrut Vakfi Sitesi)

WEB 2: 2008, <http://www.planetariumgold.com/> (Planetarium Pro Programının bugünkü sitesi)

WEB 3: <http://www.skymap.com>

WEB 4: 2008, <http://earth.google.com/>